

Gazeta

ADMINISTRAȚIEI JUDEȚENE

Nr. 35 | 2019

*Un secol de la stabilirea
primei administrații românești în Maramureș*

(28 APRILIE 1919 - 28 APRILIE 2019)

n urma luptei de la Vaduri

Sighet-Marama 3-4 Ian. 1919

Lupta pentru eliberarea Maramureșului: Bătălia de la Cămara

UN SECOL DE LA STABILIREA PRIMEI ADMINISTRAȚII ROMÂNEȘTI ÎN MARAMUREȘ

În urmă cu un secol, la începutul lunii ianuarie 1919, Maramureșul a fost ocupat de trupe ucrainene. Drept urmare, la Sibiu a fost trimisă o delegație condusă de Vasile Filipciuc pentru a solicita Consiliului Diligent să intervină pe lângă Armata Română pentru a intra în Maramureș și a-l elibera. La 16 ianuarie a intrat în Maramureș Regimentul nr. 14 din Roman, sub comanda colonelului T. Gheorghiu, iar în ziua următoare a învins forțele ucrainene în „lupta de la Cămara la Sighet”. Ulterior, Regimentul și gărzile naționale românești au trecut la capturarea bandelor teroriste din Maramureș, ocupând teritoriul de pe ambele maluri ale Tisei până la Câmpulung la Tisa și Valea Tarasului. Vestul și nordul Maramureșului au rămas, pentru moment, sub control maghiar. În primăvara lui 1919 au început provocările armatei sovietice maghiare, ceea ce a determinat reluarea luptelor.

Detașamentul care a intrat în Maramureș din Regimentul 14 Infanterie

În final, Regimentul nr. 14 a „curățat” și restul Maramureșului, nu fără pierderi în rândul subofițerilor și soldaților. Odată cu eliberarea Maramureșului, a fost stabilită și administrația românească.

Divizat și pierdut în parte, ca o ironie, tocmai la Alba Iulia, Maramureșul este amenințat încă din decembrie 1918 de trupele ucrainene ale locotenentului Vorobeț. Dr. Vasile Filipciuc, care la marea adunare românească din capitala Maramureșului, organizată în 1 decembrie 1918, s-a angajat să înființeze și un ziar românesc intitulat „Sfatul”, ca organ oficial al Sfatului Național Român din Maramureș, a pornit în fruntea unei delegații spre Sibiu, pentru a cere ajutor armatei române. La stăruința delegației maramureșene, în 16 ianuarie 1919, intră în Maramureș Regimentul 14 din Roman,

sub comanda lt.col. T. Gheorghiu. La Baia Mare, regimentul primește ordin să înainteze spre Sighet, prin Baia Sprie. Numai că, din cauza zăpezii, șoseaua dinspre Crăcești (satul Mara, în prezent) era imposibil de trecut, comandanții decid, într-o discuție la popotă, să înainteze pe ruta Căvnic. Numai că și aici drumurile erau îngropate de nămeți, iar tunurile păreau imposibil de trecut dincolo de Deal, cu caii slabi ai regimentului. Ilie Lazăr pornește înainte spre Ocna Șugatag, ca să aducă „întăriri”. Acolo, îi caută pe românii refugiați și împreună cu Mihai Pop, Longin Mihalyi, Emil Ardeleanu, Vasile Lazăr, merg călare prin satele Budești, Sârbi, Călinești

și Breb, de unde adună vreo 60 de perechi de boi cu care să reușească să tragă tunurile și căruțele batalionului. Regimentul 14 ajunge în sfârșit la Ocna Șugatag, unde este primit de prim-preotul plasei, Mihalyi Gabor. În cartea „Amintiri”, dr. Ilie Lazăr detaliază episodul: „Mare ne-a fost surpriza când acest domn român, dintr-o familie veche românească, a ieșit în întâmpinarea armatei române cu două steaguri ungurești pe pretură și cu gărzile lui personale conduse de locotenentul de artilerie maghiar Mârza Laczi. La somația noastră de a da jos aceste steaguri, pretorul refuză pe motiv că: „încă n-am fost absolvit de statul maghiar de jurământ”. Evident, revolta noastră, a tuturor, a fost mare, încât am decis să dăm jos imediat cele două steaguri, iar gărzile ungurești le-am dezarmat”.

Din Ocna Șugatag, căpitanul Luca primește ordinul să înainteze până la Ferești, și de acolo să trimită patrulare sau țărani până la Vad sau chiar în Sighet. Comandamentul avea nevoie de informații precise asupra situației

Colonel Gheorghiu și un grup de ofițeri

Vasile Lazăr

Ilie Lazăr

ucrainenilor din Sighet, în cele mai mici amănunte. Fratele lui Ilie Lazăr, Vasile, se oferă ca, împreună cu alți giuleșteni, să plece la Sighet, îmbrăcați în haine țărănești, ca și cum ar merge la piață. „Informatorii” s-au întors cu informații exacte despre poziția și efectivele inamicilor. Soldații trec Iza și înaintează spre Valea Porcului (în prezent Valea Stejarului). Ajung în sat pe la 4 dimineața, când santinela de pe podul din Vad dormea. La un foc de armă, batalionul atacă gărzile și reușesc să ia prizonieri 40 de ucraineni, armament și două trăsură. „Prada” de război este trimisă la Berbești, iar soldații pleacă în căutarea gărzilor care au reușit să fugă. Cum atacul a fost neașteptat, „grosul trupelor” inamice de la Sighet nu apucase să fie anunțat de prezența armatei.

Ilie Lazăr povestește în cartea sa că, ajunși la gara mică, soldații aveau două planuri de atac: „Căpitanul Luca este de părere să atacăm orașul frontal. Eu, în schimb, cred că trebuie să le ținem retragerea la Sighet. Căpitanul rămâne la părerea lui, se investește în schimb, ca un pluton cu un tânăr sublocotenent, cu fratele meu Vasile și cu mine, să înaintăm la Cămara și acolo să baricadăm șoseaua și linia ferată. Planul este imediat pus în aplicare. Căpitanul Luca înaintează frontal cu trei plutoane, având între soldați și pe localnicii Pop Mihai, Emil Ardeleanu și Florentin Bilțiu, iar noi cu plutonul în marș forțat la Cămara pe linia trenului vicinal. Nu facem decât vreo 200 de pași și apare înaintea

noastră o locomotivă cu un vagon deschis ca să ne anunțe că trebuie să ne grăbim deoarece ucrainenii fug la gara mare și se imbarcă. Un transport cu vreo 300 de inși a și reușit să scape. Al doilea transport, în schimb, ne-a căzut în sac. Sosiți la locul unde trebuia baricadată și distrusă linia ferată și șoseaua, imediat ne apucăm de treabă, iar cu aceeași locomotivă trimitem raportul domnului căpitan Luca, să vină cu forțe mai mari, pentru că al doilea transport „ne cade”. După operația de baricadare, exact în dreptul biroului CF Maramureșene, am știut încă din timp să planez în poziție pe toți oamenii, prin grădini, și o parte din ei pe malul Tisei, înspre Biserica Albă. În momentul când sosește trenul încărcat, având în vagoanele deschise șase mitraliere gata de tragere, iar pe locomotivă, lângă mecanic, era locotenentul Vorobeț, la cotitura unde erau baricadele, noi îi somăm să se predea, iar ei drept răspuns încep să tragă în noi”.

Urmează un schimb de focuri, în care cade sergentul Iosif Gabor și un altul este rănit. După o jumătate de oră de luptă, ucrainenii încep însă să se predea, alții fug și se aruncă în apele Tisei. Între timp sosesc și întăririle căpitanului Luca, așa că victoria românilor este asigurată. După terminarea luptei, soldații își îngroapă camarazii și pe un fierar din Bocicoi, care a nimerit în bătaia puștilor. În sunetul goarnelor, cu tricolorul înfășurat pe piept, soldații își cară răniții și prizonierii spre spital.

Între timp, sighetenii ies pe străzi și sărbătoresc victoria. Peste puțin timp, ajunge la Sighet și colonelul Gheorghiu, care îl arestase pe Mihali Gabor, cu tot cu steagurile ungurești. Ilie Lazăr povestește că Gabor a fost eliberat în urma intervențiilor sale: „Ar fi rămas mult și bine în arest, ba chiar s-ar fi adresat și acte, dacă n-aș fi intervenit eu la domnul colonel. Toate aceste acte nu l-au împiedicat pe acest domn, Mihali Gabor, ca, mai târziu, în calitate de prefect liberal, să-și bată joc de poporul maramureșean și de mine personal, arestându-mă în repetate rânduri, săvârșind cele mai flagrante încălcări ale legii, voind prin acestea să se afirme ca un prefect „mână de fier”. Cei 337 de prizonieri capturați la Cămara, primii prizonieri ai armatei române în operațiunile din Ardeal, au fost duși la Comandamentul Diviziei Dej.

La scurt timp, Consiliul Diligent a început reorganizarea administrativă a județului. Între timp, Regimentul 14 Roman a înaintat spre Peri, unde a dat lupte. Apoi, un detașament a operat spre Hust, Craia, Beregasz. Ilie Lazăr explica în cartea sa: „Comitetul Partidului Național Român din Maramureș, transformat în „Sfat Național”, a început preluarea administrativă a județului până la numirea prefectului”. După o intervenție la Iuliu Maniu, a fost numit primul prefect român: Dr. Vasile Chiroiu. La 28 aprilie 1919, noul prefect a depus jurământul de credință.

28 aprilie 1919 - 28 aprilie 2019

Centenarul introducerii administrației românești în Maramureș

Susa: Albumul "Contemporani cu Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 Contribuția
maramureșenilor la săvârșirea și desăvârșirea Unirii editat de Arhivele Naționale Serviciul
Județean Maramureș și Biblioteca Județeană "Petre Dulfu" Baia Mare

1. Mihail Gabor	103700
2. Dan Gabor	5600
3. Petre Gabor	2600
4. Petre Gabor	2600
5. Petre Gabor	2600
6. Petre Gabor	2600
7. Petre Gabor	2600
8. Petre Gabor	2600
9. Petre Gabor	2600
10. Petre Gabor	2600
11. Petre Gabor	2600
12. Petre Gabor	2600
13. Petre Gabor	2600
14. Petre Gabor	2600
15. Petre Gabor	2600
16. Petre Gabor	2600
17. Petre Gabor	2600
18. Petre Gabor	2600
19. Petre Gabor	2600
20. Petre Gabor	2600
21. Petre Gabor	2600
22. Petre Gabor	2600
23. Petre Gabor	2600
24. Petre Gabor	2600
25. Petre Gabor	2600
26. Petre Gabor	2600
27. Petre Gabor	2600
28. Petre Gabor	2600
29. Petre Gabor	2600
30. Petre Gabor	2600
31. Petre Gabor	2600
32. Petre Gabor	2600
33. Petre Gabor	2600
34. Petre Gabor	2600
35. Petre Gabor	2600
36. Petre Gabor	2600
37. Petre Gabor	2600
38. Petre Gabor	2600
39. Petre Gabor	2600
40. Petre Gabor	2600
41. Petre Gabor	2600
42. Petre Gabor	2600
43. Petre Gabor	2600
44. Petre Gabor	2600
45. Petre Gabor	2600
46. Petre Gabor	2600
47. Petre Gabor	2600
48. Petre Gabor	2600
49. Petre Gabor	2600
50. Petre Gabor	2600
51. Petre Gabor	2600
52. Petre Gabor	2600
53. Petre Gabor	2600
54. Petre Gabor	2600
55. Petre Gabor	2600
56. Petre Gabor	2600
57. Petre Gabor	2600
58. Petre Gabor	2600
59. Petre Gabor	2600
60. Petre Gabor	2600
61. Petre Gabor	2600
62. Petre Gabor	2600
63. Petre Gabor	2600
64. Petre Gabor	2600
65. Petre Gabor	2600
66. Petre Gabor	2600
67. Petre Gabor	2600
68. Petre Gabor	2600
69. Petre Gabor	2600
70. Petre Gabor	2600
71. Petre Gabor	2600
72. Petre Gabor	2600
73. Petre Gabor	2600
74. Petre Gabor	2600
75. Petre Gabor	2600
76. Petre Gabor	2600
77. Petre Gabor	2600
78. Petre Gabor	2600
79. Petre Gabor	2600
80. Petre Gabor	2600
81. Petre Gabor	2600
82. Petre Gabor	2600
83. Petre Gabor	2600
84. Petre Gabor	2600
85. Petre Gabor	2600
86. Petre Gabor	2600
87. Petre Gabor	2600
88. Petre Gabor	2600
89. Petre Gabor	2600
90. Petre Gabor	2600
91. Petre Gabor	2600
92. Petre Gabor	2600
93. Petre Gabor	2600
94. Petre Gabor	2600
95. Petre Gabor	2600
96. Petre Gabor	2600
97. Petre Gabor	2600
98. Petre Gabor	2600
99. Petre Gabor	2600
100. Petre Gabor	2600

Dr. Ilie Gherheș

A aniversarea unui secol de la introducerea administrației românești în fostul comitat Maramureș rezonează majestuos în reconfigurarea icoanei identitare naționale. Se spune că doar atunci când alegi te definești. Se pare că acest truism se poate aplica și înaintașilor noștri binemeritați care, la acel

moment de răspântie a istoriei, au ales Bucureștiul și Casa Regală Română, drapelul românesc tricolor, în detrimentul Budapestei și Vienei. După ce cu o zi înainte sosise în Sighet, viitorul prefect Dr. Vasile Chiroiu, însoțit de către președintele de facto al Partidului Național Român, Dl. Dr. Teodor Mihali, care era și prefect de Solnoc-Dobâca, a doua zi, în 28 aprilie 1919, ilustra delegație s-a prezentat la sediul Consiliului Național Român Mara-

mureș. De aici, în mod festiv, „cu toți domnii și țărani români prezenți”, delegația s-a deplasat la sediul Prefecturii Maramureș.

Cuvântul de deschidere l-a rostit Dr. Vasile Chindriș, iar apoi, după discursul prin care i s-a mulțumit acestuia, noul prefect „a procedat la actul de preluare a imperiului” asupra județului Maramureș, depunând jurământul de credință pe același drapel pe care a jurat și Dr. Vasile Chindriș, la 22 noiembrie 1918, și care a fost purtat la Marea

1. Mihail Gabor	103700
2. Dan Gabor	5600
3. Petre Gabor	2600
4. Petre Gabor	2600
5. Petre Gabor	2600
6. Petre Gabor	2600
7. Petre Gabor	2600
8. Petre Gabor	2600
9. Petre Gabor	2600
10. Petre Gabor	2600
11. Petre Gabor	2600
12. Petre Gabor	2600
13. Petre Gabor	2600
14. Petre Gabor	2600
15. Petre Gabor	2600
16. Petre Gabor	2600
17. Petre Gabor	2600
18. Petre Gabor	2600
19. Petre Gabor	2600
20. Petre Gabor	2600
21. Petre Gabor	2600
22. Petre Gabor	2600
23. Petre Gabor	2600
24. Petre Gabor	2600
25. Petre Gabor	2600
26. Petre Gabor	2600
27. Petre Gabor	2600
28. Petre Gabor	2600
29. Petre Gabor	2600
30. Petre Gabor	2600
31. Petre Gabor	2600
32. Petre Gabor	2600
33. Petre Gabor	2600
34. Petre Gabor	2600
35. Petre Gabor	2600
36. Petre Gabor	2600
37. Petre Gabor	2600
38. Petre Gabor	2600
39. Petre Gabor	2600
40. Petre Gabor	2600
41. Petre Gabor	2600
42. Petre Gabor	2600
43. Petre Gabor	2600
44. Petre Gabor	2600
45. Petre Gabor	2600
46. Petre Gabor	2600
47. Petre Gabor	2600
48. Petre Gabor	2600
49. Petre Gabor	2600
50. Petre Gabor	2600
51. Petre Gabor	2600
52. Petre Gabor	2600
53. Petre Gabor	2600
54. Petre Gabor	2600
55. Petre Gabor	2600
56. Petre Gabor	2600
57. Petre Gabor	2600
58. Petre Gabor	2600
59. Petre Gabor	2600
60. Petre Gabor	2600
61. Petre Gabor	2600
62. Petre Gabor	2600
63. Petre Gabor	2600
64. Petre Gabor	2600
65. Petre Gabor	2600
66. Petre Gabor	2600
67. Petre Gabor	2600
68. Petre Gabor	2600
69. Petre Gabor	2600
70. Petre Gabor	2600
71. Petre Gabor	2600
72. Petre Gabor	2600
73. Petre Gabor	2600
74. Petre Gabor	2600
75. Petre Gabor	2600
76. Petre Gabor	2600
77. Petre Gabor	2600
78. Petre Gabor	2600
79. Petre Gabor	2600
80. Petre Gabor	2600
81. Petre Gabor	2600
82. Petre Gabor	2600
83. Petre Gabor	2600
84. Petre Gabor	2600
85. Petre Gabor	2600
86. Petre Gabor	2600
87. Petre Gabor	2600
88. Petre Gabor	2600
89. Petre Gabor	2600
90. Petre Gabor	2600
91. Petre Gabor	2600
92. Petre Gabor	2600
93. Petre Gabor	2600
94. Petre Gabor	2600
95. Petre Gabor	2600
96. Petre Gabor	2600
97. Petre Gabor	2600
98. Petre Gabor	2600
99. Petre Gabor	2600
100. Petre Gabor	2600

1. Mihail Gabor	103700
2. Dan Gabor	5600
3. Petre Gabor	2600
4. Petre Gabor	2600
5. Petre Gabor	2600
6. Petre Gabor	2600
7. Petre Gabor	2600
8. Petre Gabor	2600
9. Petre Gabor	2600
10. Petre Gabor	2600
11. Petre Gabor	2600
12. Petre Gabor	2600
13. Petre Gabor	2600
14. Petre Gabor	2600
15. Petre Gabor	2600
16. Petre Gabor	2600
17. Petre Gabor	2600
18. Petre Gabor	2600
19. Petre Gabor	2600
20. Petre Gabor	2600
21. Petre Gabor	2600
22. Petre Gabor	2600
23. Petre Gabor	2600
24. Petre Gabor	2600
25. Petre Gabor	2600
26. Petre Gabor	2600
27. Petre Gabor	2600
28. Petre Gabor	2600
29. Petre Gabor	2600
30. Petre Gabor	2600
31. Petre Gabor	2600
32. Petre Gabor	2600
33. Petre Gabor	2600
34. Petre Gabor	2600
35. Petre Gabor	2600
36. Petre Gabor	2600
37. Petre Gabor	2600
38. Petre Gabor	2600
39. Petre Gabor	2600
40. Petre Gabor	2600
41. Petre Gabor	2600
42. Petre Gabor	2600
43. Petre Gabor	2600
44. Petre Gabor	2600
45. Petre Gabor	2600
46. Petre Gabor	2600
47. Petre Gabor	2600
48. Petre Gabor	2600
49. Petre Gabor	2600
50. Petre Gabor	2600
51. Petre Gabor	2600
52. Petre Gabor	2600
53. Petre Gabor	2600
54. Petre Gabor	2600
55. Petre Gabor	2600
56. Petre Gabor	2600
57. Petre Gabor	2600
58. Petre Gabor	2600
59. Petre Gabor	2600
60. Petre Gabor	2600
61. Petre Gabor	2600
62. Petre Gabor	2600
63. Petre Gabor	2600
64. Petre Gabor	2600
65. Petre Gabor	2600
66. Petre Gabor	2600
67. Petre Gabor	2600
68. Petre Gabor	2600
69. Petre Gabor	2600
70. Petre Gabor	2600
71. Petre Gabor	2600
72. Petre Gabor	2600
73. Petre Gabor	2600
74. Petre Gabor	2600
75. Petre Gabor	2600
76. Petre Gabor	2600
77. Petre Gabor	2600
78. Petre Gabor	2600
79. Petre Gabor	2600
80. Petre Gabor	2600
81. Petre Gabor	2600
82. Petre Gabor	2600
83. Petre Gabor	2600
84. Petre Gabor	2600
85. Petre Gabor	2600
86. Petre Gabor	2600
87. Petre Gabor	2600
88. Petre Gabor	2600
89. Petre Gabor	2600
90. Petre Gabor	2600
91. Petre Gabor	2600
92. Petre Gabor	2600
93. Petre Gabor	2600
94. Petre Gabor	2600
95. Petre Gabor	2600
96. Petre Gabor	2600
97. Petre Gabor	2600
98. Petre Gabor	2600
99. Petre Gabor	2600
100. Petre Gabor	2600

Adunare Națională de la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918.

Ineditul moment, cu adevărat istoric, a fost precedat de mai multe dispute între liderii locali ai românilor, care mai de care dintre ei considerându-se îndreptățiți să fie răsplătiți cu demnitatea de prefect: Dr. Titus Doros, Dr. Joan de Kovaci, Dr. Vasile Filipciuc, Dr. Vasile Chindriș ș.a.m.d. În consecință, la 30 aprilie, când au fost invitați să depună jurământul către statul român, nouă dintre etnicii români de vază ai comitatului au refuzat, alăturându-se celor de alte neamuri. Acest aspect nu l-a îngrijorat, chiar deloc pe noul prefect, el precizând: „Am însă forțe românești atât de considerabile încât toate funcțiile principale sunt asigurate”.

Într-adevăr, la acel moment, organigrama Prefecturii Maramureș

cuprindea, pe lângă postul de prefect, încă 79 de funcții. Ca atare, între alții, au jurat: Găvrilă Mihaili (subprefect); George Dan (prim notar al județului); Vasile Filipciuc, Flaviu Iurca, Iuliu Coman, Desideriu Batin, Ștefan Tivadar, Iosif Rednic, Balsasz Imre, Ludovic Dan (pretori); Vasile Chindriș (juristconsult); Gheorghe Coman (administrația financiară); Ion Rednic (medic județean); Alexandru Lazăr (primpreședinte la tribunal); Ilie Kindriș (primprocuror); doctor Salvator Iurca (președinte Scaun orfanal); Victor Hodor (primar al Sighetului); Alexandru Ivașcu (comisar afaceri silvanale); Ilie Lazăr (șef Brigadă de Siguranță).

Noul prefect a făcut precizarea că funcționarilor din cele patru plase rutene nu li s-a cerut să presteze jurământul de fidelitate, ci numai că se vor supune ordinelor Consiliului Diligent de la Sibiu.

1. Mihail Gabor	103700
2. Dan Gabor	5600
3. Petre Gabor	2600
4. Petre Gabor	2600
5. Petre Gabor	2600
6. Petre Gabor	2600
7. Petre Gabor	2600
8. Petre Gabor	2600
9. Petre Gabor	2600
10. Petre Gabor	2600
11. Petre Gabor	2600
12. Petre Gabor	2600
13. Petre Gabor	2600
14. Petre Gabor	2600
15. Petre Gabor	2600
16. Petre Gabor	2600
17. Petre Gabor	2600
18. Petre Gabor	2600
19. Petre Gabor	2600
20. Petre Gabor	2600
21. Petre Gabor	2600
22. Petre Gabor	2600
23. Petre Gabor	2600
24. Petre Gabor	2600
25. Petre Gabor	2600
26. Petre Gabor	2600
27. Petre Gabor	2600
28. Petre Gabor	2600
29. Petre Gabor	2600
30. Petre Gabor	2600
31. Petre Gabor	2600
32. Petre Gabor	2600
33. Petre Gabor	2600
34. Petre Gabor	2600
35. Petre Gabor	2600
36. Petre Gabor	2600
37. Petre Gabor	2600
38. Petre Gabor	2600
39. Petre Gabor	2600
40. Petre Gabor	2600
41. Petre Gabor	2600
42. Petre Gabor	2600
43. Petre Gabor	2600
44. Petre Gabor	2600
45. Petre Gabor	2600
46. Petre Gabor	2600
47. Petre Gabor	2600
48. Petre Gabor	2600
49. Petre Gabor	2600
50. Petre Gabor	2600
51. Petre Gabor	2600
52. Petre Gabor	2600
53. Petre Gabor	2600
54. Petre Gabor	2600
55. Petre Gabor	2600
56. Petre Gabor	2600
57. Petre Gabor	2600
58. Petre Gabor	2600
59. Petre Gabor	2600
60. Petre Gabor	2600
61. Petre Gabor	2600
62. Petre Gabor	2600
63. Petre Gabor	2600
64. Petre Gabor	2600
65. Petre Gabor	2600
66. Petre Gabor	2600
67. Petre Gabor	2600
68. Petre Gabor	2600
69. Petre Gabor	2600
70. Petre Gabor	2600
71. Petre Gabor	2600
72. Petre Gabor	2600
73. Petre Gabor	2600
74. Petre Gabor	2600
75. Petre Gabor	2600
76. Petre Gabor	2600
77. Petre Gabor	2600
78. Petre Gabor	2600
79. Petre Gabor	2600
80. Petre Gabor	2600
81. Petre Gabor	2600
82. Petre Gabor	2600
83. Petre Gabor	2600
84. Petre Gabor	2600
85. Petre Gabor	2600
86. Petre Gabor	2600
87. Petre Gabor	2600
88. Petre Gabor	2600
89. Petre Gabor	2600
90. Petre Gabor	2600
91. Petre Gabor	2600
92. Petre Gabor	2600
93. Petre Gabor	2600
94. Petre Gabor	2600
95. Petre Gabor	2600
96. Petre Gabor	2600
97. Petre Gabor	2600
98. Petre Gabor	2600
99. Petre Gabor	2600
100. Petre Gabor	2600

Pe de altă parte, fostul prefect-comisar maghiar Zombory Emil a declarat că „prezența domnului prefect nou înseamnă forța majoră, la care cedează și predă oficial”. În părțile rutenești se instalase haosul și nesiguranța zilei de mâine, deoarece acestea au rămas „lipsite de orice autoritate și lăsate în neștire în voia împrejurărilor”, ceea ce a dus ca însuși prim-pretorele Janas, din plasa Dolha, să sfârșescă „omorât”, cu două zile înainte de sosirea prefectului român.

În acele împrejurări dramatice pentru bazinul Tisei Superioare și Mijlocii, la 4/17 ianuarie 1919, trupe ale Regimentului 14 Roman Infanterie, trimise de către Consiliul Dirigent din Sibiu au început operațiunea de „curățare”, cu prețul a cinci eroi căzuți în confruntările militare. Această misiune de „igienizare” a luat sfârșit la 14 iulie 1920, când partea dreaptă a Tisei a fost evacuată de către trupele române. Autoritatea statului român a persistat în zonă, dincolo de Tisa, până în ziua de 26 iulie 1921, când organele administrative ale Republicii Cehoslovacia au început preluarea administrativă ■

VASILE CHIROIU

s-a născut în 29 martie 1880, în Comloșul Mare (comitatul Torontal). A studiat la Gimnaziul ortodox superior din Brașov, Universitatea Regală Maghiară din Budapesta – Facultatea de Drept și Științe Politice, Universitatea Ferencz Jozsef din Cluj – Facultatea de Drept și Științe Politice și a devenit doctor în științe juridice în 15 iunie 1912. A fost cunoscut ca fruntaș al Partidului Național Român, precum și datorită contribuției la activitatea de organizare a Primului Corp al Voluntarilor Români din Rusia și

la aceea din cadrul comitetului care a redactat Declarația de la Darnița (13/26 aprilie 1917).

A fost primul prefect român al județului Maramureș. Fiind numit în această funcție de către Consiliul Dirigent, și-a preluat postul la Sighet în data de 28 aprilie 1919, fără incidente.

A militat în perioada stabilirii traseului definitiv al frontierei României cu Cehoslovacia și Polonia de către Conferința de Pace de la Paris, pentru modificarea graniței nord-vestice a statului român - în

conformitate cu unitatea geografică a Maramureșului.

A fost ales deputat de Timiș în anul 1920, în circumscripția electorală Sănmiclăuș

A murit în timpul unei operații de stomac la Timișoara, în luna octombrie a anului 1922.

SUBPREFECT/PREFECT GĂVRILĂ MIHALYI

Născut în 23 februarie 1872, este fiul președintelui Asociațiunii pentru Cultura Poporului Român din

Maramureș - Petru Mihalyi și al Luizei Șimon. Odată cu depunerea jurământului ca și subprefect, a fost însărcinat să se ocupe și de comisia județeană de reclamare a ajutorului de război. În 1922, ca urmare a schimbării guvernului și a demisiei prefectului Mihail Condruș, devine prefect al județului Maramureș, funcție pe care o ocupă până la 1 aprilie 1926, fiind cel mai longeviv prefect al județului din epocă. A mai ocupat, se pare, funcția de prefect și în perioadele iunie 1927 - noiembrie 1928 și 16 noiembrie 1933 - 10 septembrie 1935 ■

Domnule șef de Rezort,

În conformitate cu instrucțiunile primite în 28 aprilie 1919, am preluat imperiul asupra județului Maramureș și am purces imediat la organizarea administrativă. La subprefectură, pretura centrală și de oraș și finanțe, oficianții unguri însă nu au denegat (a denega = a refuza, a nega, n.red.) jurământul. Am pus însă forțe românești atât de considerabile, încât toate funcțiile principale sunt asigurate. Nu atât pe acest teren se pare că voi întâmpina greutăți, ci în chestia alimentării - și acesta nu numai din motivul că actualul comisar de alimentație este incapabil de acest post și se pare că nu este tocmai conștient de situația mai mult ca îngrijorătoare, nu numai pentru că atât el, cât și întreg personalul lui este cu desăvârșire compromis chiar și în fața foștilor membri ai Consiliului Național care l-a propus și s-a înșelat în așteptări - ci pentru că nu poate pierde din vedere, că acest județ chiar și în împrejurări normale - lipsit de alimente și de căi de comunicații potrivite - a dus totdeauna lipsă.

Rețin aici un singur lucru: numai pentru patru județe românești este nevoie de 100 de vagoane lunar - și până acuma, din grația comisariatului de alimentație, de când există el, a primit 18 vagoane. Normal că oamenii au fost siliți să-și apere existența - cu bani grei ce-i drept, dar și pe alte căi permise.

Nu văd altă scăpare decât ca de urgență să fie însărcinată subprefectura a-și câștiga alimente de unde va putea.

Am ținut să subliniez acestea înainte de-a raporta amănunțit mersul afacerilor care este următorul:

La 28 Aprilie 1919 ne-am prezentat la Consiliul Național din localitate, unde dl T. Mihalyi a mulțumit pentru activitatea desfășurată și a anunțat preluarea imperiului peste județul Maramureș.

La ora 12 ne-am prezentat la prefectura județului, unde actul de preluare a imperiului a fost executat - conform procesului verbal alăturat sub Nr. 1. Motivele care ne-au îndemnat să luăm puterea publică asupra întregului comitat sunt următoarele:

Zombory Emil, prefect-comisar guvernial, nu avea de prezent nici căderea de-a ține puterea și în realitate n-avea nicio putere.

Astfel, părțile rutenești lipsite de orice autoritate și lăsate în neștire și în voia împrejurărilor ar fi putut deveni foarte periculoase pentru noi, mai ales că astfel le-am fi tăiat orice cale de-a se alimenta.

Părțile aceste sunt infectate deja de bolșevici: în Dolha, la 26 Aprilie au omorât pe prim pretorele Jánás. (...)

Asemenea și despre diferitele grupări, să le zicem politice, voi raporta atunci și despre atitudinea acestora.

Rog până atunci să binevoiți a-mi aproba pașii deja făcuți ■

Prefectul județului
Dr. Vasile Chiroiu
Raport din 1 Mai 1919

Domnule Șef de Rezort
În conformitate cu instrucțiunile primite în 28 Aprilie 1919 am preluat imperiul asupra județului Maramureș și am purces imediat la organizarea administrativă. La subprefectură, pretura centrală și de oraș și finanțe, oficianții unguri însă nu au denegat (a denega = a refuza, a nega, n.red.) jurământul. Am pus însă forțe românești atât de considerabile, încât toate funcțiile principale sunt asigurate. Nu atât pe acest teren se pare că voi întâmpina greutăți, ci în chestia alimentării - și acesta nu numai din motivul că actualul comisar de alimentație este incapabil de acest post și se pare că nu este tocmai conștient de situația mai mult ca îngrijorătoare, nu numai pentru că atât el, cât și întreg personalul lui este cu desăvârșire compromis chiar și în fața foștilor membri ai Consiliului Național care l-a propus și s-a înșelat în așteptări - ci pentru că nu poate pierde din vedere, că acest județ chiar și în împrejurări normale - lipsit de alimente și de căi de comunicații potrivite - a dus totdeauna lipsă. - Rețin aici un singur fapt: numai pentru cele patru județe românești este nevoie de 100 vagoane lunar - și până acuma, din grația comisariatului de alimentație, de când există el, a primit 18 vagoane. Normal că oamenii au fost siliți să-și apere existența - cu bani grei ce-i drept, dar și pe alte căi, ca cele permise.

Nu văd altă scăpare decât ca de urgență să fie însărcinată subprefectura a-și câștiga alimente de unde va putea. - Am ținut să subliniez acestea înainte de-a raporta amănunțit mersul afacerilor care este următorul:
La 28 Aprilie 1919 ne-am prezentat la Consiliul Național din localitate, unde dl T. Mihalyi a mulțumit pentru activitatea desfășurată și a anunțat preluarea imperiului peste județul Maramureș. - La ora 12 ne-am prezentat la prefectura județului, unde actul de preluare a imperiului a fost executat - conform procesului verbal alăturat sub Nr. 1. Motivele care ne-au îndemnat să luăm puterea publică asupra întregului comitat sunt următoarele:
Zombory Emil, prefect-comisar guvernial, nu avea de prezent nici căderea de-a ține puterea și în realitate n-avea nicio putere. Astfel, părțile rutenești lipsite de orice autoritate și lăsate în neștire și în voia împrejurărilor ar fi putut deveni foarte periculoase pentru noi, mai ales că astfel le-am fi tăiat orice cale de-a se alimenta. Părțile acestea sunt infectate deja de bolșevici: în Dolha la 26 Aprilie au omorât pe prim pretorele Jánás. (...) Asemenea și despre diferitele grupări, să le zicem politice, voi raporta atunci și despre atitudinea acestora. Rog până atunci să binevoiți a-mi aproba pașii deja făcuți ■

Je văd altă scăpare decât ca de urgență să fie însărcinată subprefectura a-și câștiga alimente de unde va putea. - Asemenea și despre diferitele grupări, să le zicem politice, voi raporta atunci și despre atitudinea acestora. - Rog a până atunci să binevoiți a-mi aproba pașii deja făcuți: -
Prefectul județului
Dr. Vasile Chiroiu
1919.
8. MAI 1919
4267
Extras din raportul prefectului județului Maramureș, dr. Vasile Chiroiu, către șeful de resort, întocmit la data de 1 mai 1919, în care menționează că, în conformitate cu instrucțiunile primite, în data de 28 aprilie 1919 a preluat „imperiul asupra județului Maramureș și a trecut la organizarea lui”. De asemenea, în cuprinsul raportului, acesta precizează situația generală din județ, cu referiri la probleme legate de: depunerea jurământului de fidelitate de către funcționari; asigurarea alimentelor atât de necesare populației; preluarea puterii și asupra părților rutenești de la nord de Tisa; mutarea liniei de demarcație; numirea primilor funcționari; legătură unevoioasă cu Sibiu, pericolul bolșevic ș.a.m.d. (Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Consiliul Dirigent).

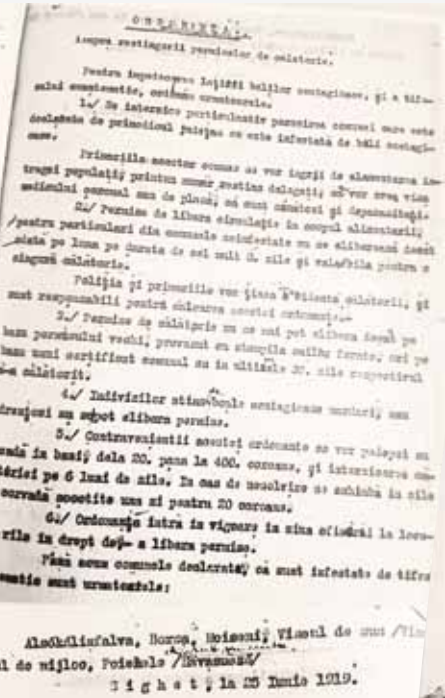
Funcționarii din prima administrație maramureșeană

Iuliu George Dan - notar principal al județului

Iuliu George Dan s-a născut la 23 septembrie 1877, în Rozavlea. Tatăl său, Ioan Dan, era notar. A urmat cursurile gimnaziului romano-catolic din Sighetu Marmăției, ale Universității Regale Maghiare din Budapesta – Facultatea de Drept și Științe Politice și ale Academiei Evanghelice de Drept Eperjes. După Marea Unire a fost numit notar principal al județului. A depus jurământul la 30 aprilie 1919. În această calitate s-a implicat în organizarea alegerilor parlamentare din 1919 și 1920. Între 1922 și 1934 a fost subprefect, iar în 1927 pentru o scurtă perioadă de timp, a ocupat funcția de prefect.

Dr. Ioan Rednic – medic principal județean

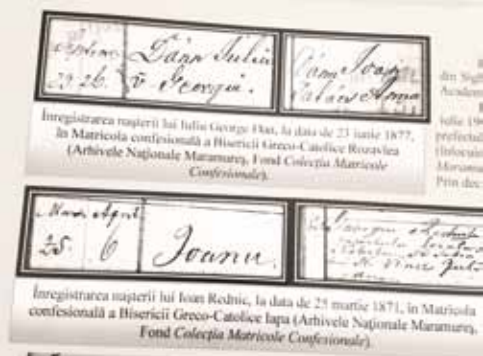
S-a născut la 25 martie 1871 în localitatea Iapa. A urmat cursurile Gimnaziului Romano-Catolic din Sighetu Marmăției și al Universității Regale Maghiare din Budapesta – Facultatea de Medicină și Farmacie. A

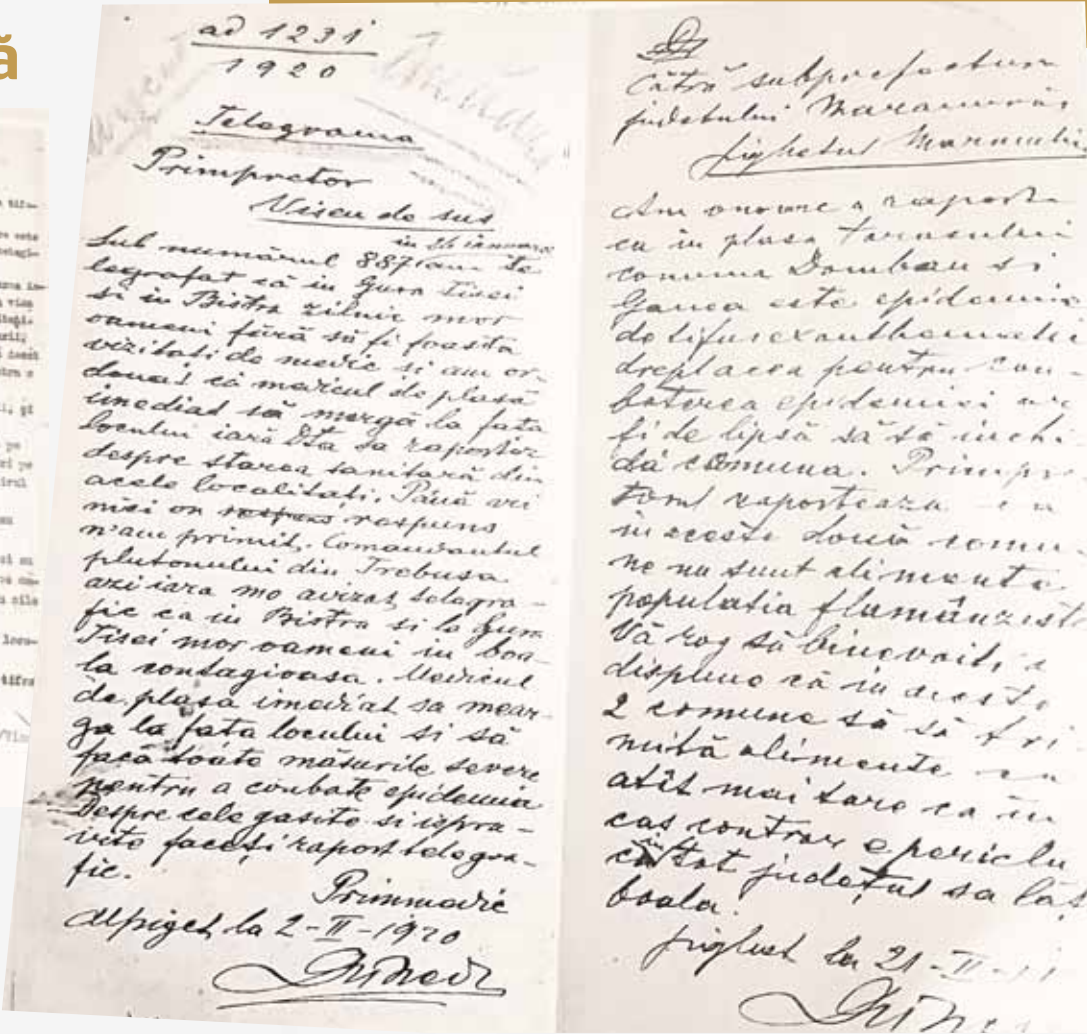
devenit doctor în medicină generală și, înainte de Marea Unire, a fost medic al Plasei Sighet. În 1919 s-a numărat printre membrii Asociațiunii pentru Cultura Popoului Român din Maramureș și a devenit medic principal al județului. În această calitate a atras atenția asupra numeroaselor epidemii care amenințau populația.

Vasile Țiple – arhivarul județului

S-a născut în localitatea Biserica Albă, la 25 ianuarie 1885. Fratele său, Paul Țiple, a fost al doilea primar al Sighetului, după Marea Unire. Vasile Țiple a urmat cursurile Gimnaziului Romano-Catolic din Sighet și apoi ale Academiei Teologice din Gherla.

Proces-verbal încheiat la 24 aprilie 1922, în ședința Comisiei Administrative pentru constituirea subcomisiei Comisiei Administrative Județene (Arhivele Naționale Maramureș, Fond Prefectura Județului Maramureș, Seria Comisia Administrativă)

A fost preot, catehet și apoi director la Școala Primară Confesională din Sărasău. În 1919 s-a numărat printre cei 79 de funcționari județeni care au depus jurământul. La alegerile din 1920 a semnat procesele-verbale de ședință ale Biroului Electoral Central Maramureș, în calitate de grefier.

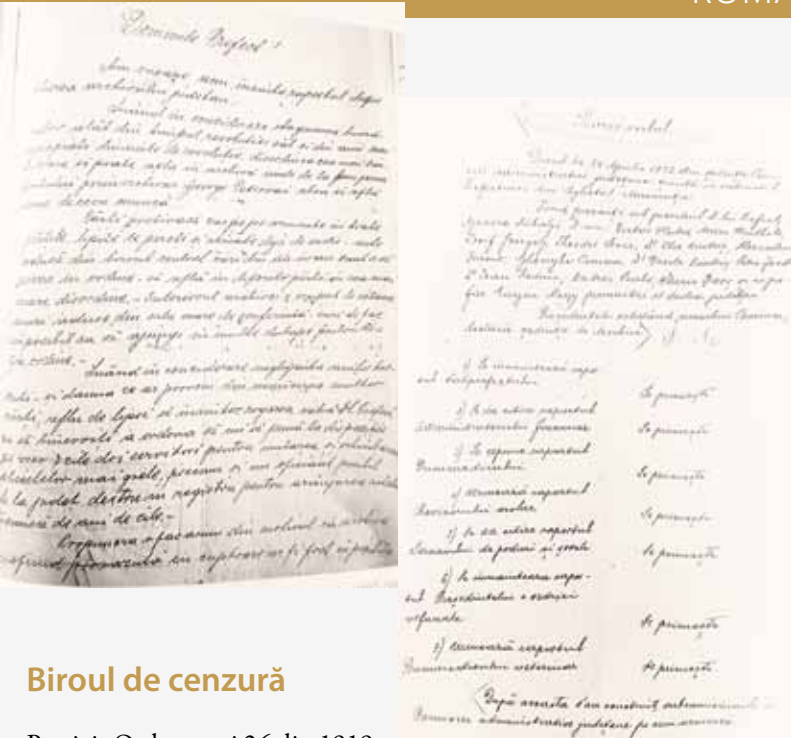
Ludovic Dan – prim-pretor al Plasei Hust (azi Ucraina)

Ludovic Dan s-a născut în Bedeu, în 1874. A urmat Academia de Drept din Sighetu Marmăției și Universitatea Ferencz Jozsef din Cluj – Facultatea de Drept și Științe Politice. A fost angajat în administrația maramureșeană încă din 1898. Apoi a devenit unul dintre cei 8 prim-pretori ai județului.

Comisia administrativă județeană

La nivelul județului funcționa o comisie administrativă constituită în

UN SECOL DE LA STABILIREA PRIMEI ADMINISTRAȚII ROMÂNEȘTI

Susa: Albumul "Contemporani cu Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 Contribuția maramureșenilor la săvârșirea și desăvârșirea Unirii, editat de Arhivele Naționale, Serviciul Județean Maramureș și Biblioteca Județeană "Petre Dulfu" Baia Mare

Biroul de cenzură

Potrivit Ordonanței 26 din 1919 a comandantului trupelor din Transilvania și a șefului de Stat Major era interzisă tipărirea de jurnale, reviste, broșuri, cărți, afișe de orice fel, anunțuri etc., provenite de la particulari sau instituții nerecunoscute de acest comandament sau de Consiliul Diligent, fără a se fi obținut autorizația Comandamentelor Militare sau a Comănduirilor de Piață, respectiv a Birourilor de Cenzură. Biroul de cenzură din județul nostru avea următoarea componență: Dr. Alexandru Moldovan – șef birou cenzură, cu atribuții în presă și publicații; Ion Berinde – cu atribuții în teatru și Emil Stoica – cu atribuții în domeniul cinematografiei ■

Membrii Comisiei Administrative Județene din anul 1922 (Arhivele Naționale Maramureș, Fond Prefectura Județului Maramureș, Seria Comisia Administrativă)

Raportul medicului plasei Vișeu - dr. Ivan Dan, către subprefect, întocmit la data de 17 ianuarie 1920, referitor la epidemia de tifos exantematic din Poienile de sub Munte și Borșa, respectiv măsurile luate împotriva răspândirii bolii și în alte comune (Arhivele Naționale Maramureș, Fond Prefectura Județului Maramureș, Seria Actele subprefectului)

Ziarul „Sfatul”

Din presa vremii

Mișcări bolșeviste în Vișău de Sus

Între Țăpșerii din comuna Vișău de Sus a încolțit se vede bolșevismul. La sfatul conducătorilor socialiști comuniști, o ceată de Țăpșeri au atacat garda română și pe cei câțiva soldați români concrezuți cu organizarea gardei. Pentru restabilirea ordinii a fost trimisă din Sighet o companie de soldați, făcând rânduială în câteva ore. Au deținut 30 de vinovați. Conducătorul cetei a fost găsit mort, înecat într-o groapă cu var, unde sta ascuns dinaintea pedepsei.

Sfatul, 1(14) Martie 1919, numărul 10

Scrisoare din Petrova 4 februarie 1919

Cetățenii vechii Petrodave, după lungă așteptare, ieri au avut norocirea să poată saluta și întâmpina după cuviință armata română reprezentată prin plutonul comandat de sublocotenent Vasile Antoniu. La gară a așteptat în frunte cu frunțașii aproape întreaga comună, fără deosebire de naționalitate. Dr. Vasile Filipciuc, prin câteva cuvinte salută frații eliberatori, răspunde de sublocotenent Antoniu și ne asigură, foarte mișcat, că ne unim cu România pe vecii vecilor.

Sfatul, nr. 15 (28 februarie) 1919

Martie sub întinericul de seară reprezentanții celor 5 orașe așa numite de

coroană - Sighet, Câmpulung, Teceu, Vișeu și Hust - și-au ales un comitet care să lucreze pentru integritate. Dl. Moksay a făcut un memoriu istoric și statistic. E făcut după recolta veche, plin de neadevăruri. Dăm pe cel mai grosolan: în satu Slatina nu-i nici un picior de român, căci 41,68% sunt ruteni. Halal de așa început! Cu minciuna nu poți și cina.

Ziarul Sfatul, nr. 3, 3 ian. 1919

Din Rona de jos ne vine vestea că domnului învățător din cele 5 cară de fân arse i s-au restituit unul prin 4 inși. E de urmat!

Sfatul, nr. 2-3, 11 ian. 1919

Cu bucurie auzim veștile despre ținuta frumoasă a românilor noștri în toate părțile pentru a ține buna rânduială și a apăra cinstea românească. Numai din 2-3 sate ni se spume că unii din oameni fac pagube mai ales în pădurile obștești, ba chiar și bisericești. Fac un lucru foarte slab și de rușine care nu li se va uita, nici ierta.

Sfatul, nr. 5

În zilele trecute ne-a făcut o plăcută surpriză rusinii din Rona de Sus. S-a prezentat înaintea președintelui Dr. Kindriș o delegație în frunte cu Mihai Bodnariuc, preluându-i protocolul de constituire a Sfatului național român. Am trăit totdeauna în pace, frăție, bună înțelegere cu românii - a zis conducătorul delegației -, cu ei dorim a viețui și în viitor. Noi care le-

am fost frați de suferință, le asigurăm din partea noastră toate drepturile câștigate pe urma eliberării din robia ungurească.

Sfatul, nr. 10

Ceva despre mișcarea Rutenilor (rusinilor)

Cam târziu dar totuși vedem în sfârșit că și rutenii/rusinii vecini doresc a se organiza. Le merge cam greu. Până acum în două adunări, una ținută în Pesta la 10 a.c., alta la Sighet la 18, s-au hotărât că vor hotărî în o altă adunare pentru că marea parte a celor veniți, poate nechemăți, au dorit a hotărî contrar voinței convocatorilor. Lucru cam ciudat dar ușor de explicat prin faptul că domnii care vreau a conduce poporul par a nu fi de o părere cu dorințele poporului.

Sfatul, nr. 1

Guvernul unguresc a numit de comisar al său pentru Maramureș în locul lui Fr. Bolgar pre prim-pretorele Okormezo Emil Zombory. Îl vom sprijini în susținerea bunei rânduiei.

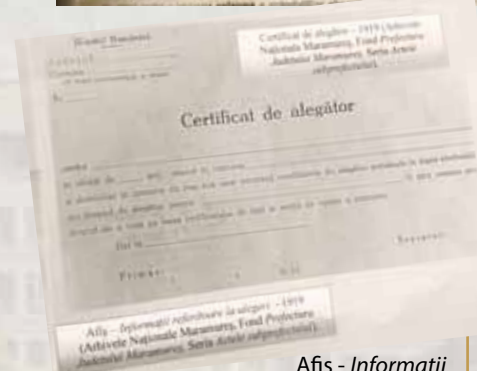
Sfatul, nr. 1

Cetim că protopretorele din Hust, Mokcsay Zoltan e transpus în cercul Sighetului. Domnia sa nu vorbește limba română, limba celor mulți din cerc. Ne mirăm și întrebăm de dragul cui s-a făcut această rânduială?

Sfatul, nr. 3

Organizarea primelor alegeri parlamentare în România Mare

Pe 2 octombrie 1919, la zece luni de la actul istoric de la 1 Decembrie 1918, regele Ferdinand a semnat decretul de convocare a alegerilor pentru Adunarea deputaților și a Senatului la care erau chemați să participe, pentru prima oară laolaltă, locuitorii Vechiului Regat al României, ai Basarabiei, ai Bucovinei și ai Transilvaniei. Misiunea lor era aceea de a alege Parlamentul Marii Uniri și, prin aceasta, de a pune bazele politice ale noii organizări statale.

Afiș - Informații referitoare la alegeri - 1919 (Arhivele Naționale Maramureș, Fond Prefectura Județului Maramureș, Seria Actele subprefecturali)

Scrutinul, primul bazat pe principiul votului universal, s-a desfășurat în prima decadă a lunii noiembrie 1919 - în zilele de 2, 3 și 4 noiembrie pentru alegerea Adunării deputaților și în zilele de 7, 8 și 9 noiembrie pentru alegerea Senatului. În competiția electorală au intrat peste 20 grupări politice, dar cu o distribuție regională a candidaturilor neuniformă.

Numărul maxim de competitori electorali a fost înregistrat în Vechiul Regat și Basarabia. Aici au candidat partidele politice tradiționale - Partidul Național Liberal și Partidul Conservator Progresist (noua denumire a conservatorilor) - dar și cele nou constituite, precum Partidul Țărănesc, Partidul Naționalist sau gruparea liberalilor dizidenți, plus diferite alianțe politice locale. Toate aceste forțe politice au lipsit însă din competițiile electorale din celelalte două provincii românești, fiecare monopolizată de candidații câte unui partid regional: Partidul Național Român - în Transilvania, respectiv Partidul Democrat al Unirii - în Bucovina, acestea, la rândul lor, absente din vechiul teritoriu.

În total, au fost aleși 805 parlamentari, 566 membri în Adunarea deputaților și 239 în Senat, camera superioară fiind completată cu mandatele de drept prevăzute de legislație. Din cei 566 de deputați, aleși în baza unui scrutin de tip mixt, 337 au provenit din Vechiul Regat

și Basarabia, 203 din Transilvania și 26 din Bucovina. Din cei 239 de membri ai Senatului, compus în baza unui scrutin de tip majoritar, 140 au provenit din Vechiul Regat și Basarabia, 87 din Transilvania și 12 din Bucovina.

Victoria a revenit Partidului Național din Transilvania, care și-a adjudecat circa 35% din mandatele parlamentare. A fost urmat de gruparea politică țărănistă (Partidul Țărănesc împreună cu Partidul Țărănesc din Basarabia) care a obținut aproape un sfert din locurile parlamentare. Partidul Național Liberal a completat podiumul, primind circa o pătrime din mandate. Celelalte grupări politice participante la alegeri și-au împărțit restul de locuri din Parlament, însă în proporții modeste. Priviți ca un grup politic, independenții au reușit să se plaseze practic înaintea tuturor acestor grupări politice minore.

Pe 25 noiembrie 1919 s-a constituit majoritatea parlamentară sub forma Blocului Parlamentar, în componența acestuia au intrat Partidul Național, Partidul Țărănesc plus Partidul Țărănesc din Basarabia, Partidul Democrat al Unirii și gruparea independentă condusă de Nicolae Lupu. Pe 1 decembrie 1919, parlamentarii acestei coaliții și-au dat votul pentru investirea guvernului condus de Alexandru Vaida-Voevod, vicepreședinte al Partidului Național.

Pe 31 decembrie 1919, parlamentul Marii Uniri a adoptat legile de ratificare a unirii Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Vechiul Regat al României.

Alegerile parlamentare din 1919, în Maramureș

Dr. Ilie Gherheș

În Gazeta Oficială nr. 54 a Consiliului Dirigent, din 13 septembrie 1919 este publicată împărțirea efectivă pe circumscripții electorale a întregului județ Maramureș, în vederea alegerilor celor nouă deputați. Pentru alegerile din luna noiembrie a anului 1919 cele zece plase ale județului au fost reconfigurate în nouă circumscripții electorale, după cum urmează: „Vișău, Dragomirești, Rahău, Sighet, Bârsana, Șugătag, Câmpulung, Teceu și Hust.”¹

La o analiză sumară a modului de arondare a localităților la circumscripțiile electorale, respectiv a secțiilor de votare vom observa că pentru alegerile de deputați din 2, 3 și 4 noiembrie 1919, la unele circumscripții sunt cuprinse atât localități de pe un mal al Tisei, cât și de pe celălalt; de precizat că unele așezări chiar îmbrățișează cele două maluri ale râului; votarea urmând să aibă

loc în centrul de comună. Cazurile cele mai ilustrative în acest sens sunt cele din Sighet, Câmpulung, Teceu, iar la Hust sunt arondate localități care au aparținut județului Ugocea. Deasemenea, la Rahău (actualul Rahiv din Ucraina) a fost organizată secție de votare. În urma scrutinului din 2, 3 și 4 noiembrie 1919 au fost declarați ca deputați următorii:

Județul Maramureș

Circumscripția electorală Deputați aleși

Sighet.....	Dr. Vasile Lucaciu
Vișeu de Sus.....	Dr. Găvril Iuga
Dragomirești	Constantin Papuc
Rahău	Vasile Pop
Bârsana.....	Gheorghe Bilașco
Ocna Șugătag	Constantin Lucaci
Câmpulung.....	Iosif Pop
Teceu.....	Teodor Bokotei
Hust	Oreste Ilnitchi ² .

Model:

Lista pentru înnumărarea scrutinului celei de presedinte

Număr pe lista indivizibilă Regat	Număr pe lista indivizibilă Sighet	Număr pe lista indivizibilă Sighet	Număr pe lista indivizibilă Sighet	Număr pe lista indivizibilă Sighet
1	1	1	1	1
2	2	2	2	2
3	3	3	3	3
4	4	4	4	4
5	5	5	5	5
6	6	6	6	6
7	7	7	7	7
8	8	8	8	8
9	9	9	9	9
10	10	10	10	10

Acest prim exercițiu democratic național de mare anvergură a fost și o demonstrație de forță pentru noul stat, Regatul României Mari. El a fost perceput ca atare și de către etnicii ucraineni din Maramureș, unii dintre ei prestând jurământ de credință statului român fără nici o șovăire și cu bucuria de a rămâne integrați unui stat cu regim monarhic, ferit de perspectiva bolșevizării.

Acest fapt a fost reflectat chiar în Parlamentul României unde deputatul de Hust, Orest Ilnițki, etnic rutean, la 13 decembrie 1919, imediat după semnarea tratatului de pace cu Austria de către Regatul României (la 10 decembrie 1919) depune următoarea declarație de fidelitate:

„Suntem încredințați din partea alegătorilor noștri ruteni a exprima sentimentele de nemărginită mulțumire și loialitate Majestății sale regelui Ferdinand (aplauze prelungite) și toată recunoștința Consiliului Dirigent pentru respectarea atât de corectă a dreptului minorităților cu ocaziunea alegerilor (aplauze). Poporul rutean din Maramureș, de când există, prima dată la aceste alegeri și-a putut manifesta liber voința sa și a putut alege reprezentanții săi (aplauze).

Avem toată încrederea că Parlamentul român va respecta totdeauna principiile democratice și va aduce legi bune și folositoare pentru toți cetățenii care ajung între granițele României Mari (aplauze).

Poporul rutean din părțile Maramureșului dorește și cere să se ia toate măsurile necesare pentru a fi anexat definitiv conform linie demarcațională de azi, pentru totdeauna la România Mare (aplauze prelungite și repetate)”⁶

Urmare a celor două tratate cu Austria și împotriva voinței populației locale precum și a frunțașilor județului, prin Jurnalul nr. 863 din 5 aprilie 1920 al Consiliului de Miniștri se autorizează Ministerul de externe și Ministerul de Război în vederea organizării evacuării armatei și administrației române din dreapta Tisei. În consecință în noaptea 20/21 iulie 1920 s-a încheiat evacuarea trupelor românești și, totodată a administrației noastre din dreapta Tisei.

Promis cu fermitate la una dintre tribunele unde s-a predicat Marea Unire de la Alba-Iulia, la 1 Decembrie 1918, eliberat cu arma și cu prețul mai multor jertfe care a atins cele două limite etnice naționale, respectiv orașele Hust și Rahău, administrat firesc și în integralitatea sa între 1 Decembrie 1918 și 20 iulie 1920, de către statul român, Maramureșul din dreapta Tisei a fost lăsat ofrandă, cedat Cehoslovaciei la masa tratatelor de pace. Ca atare, din totalul de 10.354,9 km² au fost cedați statului nou format de la nordul țării noastre, Cehoslovacia, un număr de 6.673,9 km², adică două treimi cu peste 100 de localități

În toamna anului 1919 au fost redeschise școlile secundare: un liceu de băieți și unul de fete și o școală normală de băieți la Sighetul Marmăției, apoi un gimnaziu la Vișeu de Sus. Pentru susținerea elevilor și internatului gimnaziului din Vișeu, Vasile Filipciuc a întemeiat o fundație de 500.000 de coroane. Gavrilă Iuga a transformat casina din Vișeu într-una românească și a pus bazele Băncii Vișeuului, care avea un capital exclusiv românesc de 600.000 de lei.

și peste 100 de munți dintre care unii fiind ai maramureșenilor din stânga Tisei (România).

Ca o amară ironie istorică să invocăm și observația de bun simț că parlamentarii aleși în circumscripțiile și localitățile din dreapta Tisei au jurat credință Regatului România că aceștia au participat la elaborarea și votarea primelor legi întemeietoare pentru noul stat, fără să li să retragă legitimitatea deși arcopagul de la Paris a făcut „să le fugă pământul de sub picioare”.

Poate că cel mai elocvent în acest sens ar fi să amintim butada, rămasă antologică, acea întâmplare când un bătrân al locului, fiind întrebat de către un reporter ucrainean prin câte țări a peregrinat, acesta i-a răspuns:

„În viața mea am fost în Austro-Ungaria apoi în România, apoi în Cehoslovacia, în Ucraina Subcarpatică, în Ungaria lui Horthy, și în Uniunea Sovietică am fost, iar acum suntem în Ucraina independentă.

- Și?

- ... și nu am plecat niciodată de acasă!”.

Model:

Pentru Comisia

Lista de candidați în circumscripția electorală nr. 1, în vederea alegerii a 9 deputați

Număr pe lista indivizibilă Regat	Număr pe lista indivizibilă Sighet	Număr pe lista indivizibilă Sighet	Număr pe lista indivizibilă Sighet	Număr pe lista indivizibilă Sighet
1	1	1	1	1
2	2	2	2	2
3	3	3	3	3
4	4	4	4	4
5	5	5	5	5
6	6	6	6	6
7	7	7	7	7
8	8	8	8	8
9	9	9	9	9
10	10	10	10	10

Biroul Electoral Central

În baza Ordinului circular nr. 11000/1919, subprefectul județului a emis dispoziția pentru înființarea Biroului Electoral Central Maramureș. Președinte era subprefectul care uneori era înlocuit de substitutul său legal.

Astfel, în 1919, prim-notarul județean George Dan a fost înlocuit de subprefect în calitatea de președinte al BEC și au mai fost aleși următorii membri: Victor Hodor, doctor Florent Mihalyi, doctor Ludovic Bathory, Flaviu Iurca, doctor Vasile Filipciuc, doctor Aurel Man, Iuliu Dragoș, Alexandru Pop, Desideriu Batin, Ioan Tarța, doctor Vasile Chindriș, Iuliu Coman, doctor Salvator Iurca, dr. Iosif Rednic, dr. Iosif Pop, Ludovic Dan, dr. Mihai Kochenyedy, Ilarie Boroș și Izidor Anderco,

iar grefier interimar a fost numit Flaviu Serbac. Având în vedere decretul 3621/26 august 1919 privind reforma electorală și numărul de locuitori al județului, Maramureșul avea 9 deputați și 4 senatori. Aceștia urmau să fie aleși prin vot universal, egal, direct, secret și obligatoriu pentru bărbații cu vârsta de peste 21 ani, în baza unui certificat de alegător.

La 22 septembrie 1919 a avut loc ședința BEC Maramureș prin care județul a fost împărțit în 9 circumscripții electorale: Sighet, Vișeu de Sus, Dragomirești, Bârsana, Șugatag, Rahău, Câmpulung, Teceu și Hust, iar pentru senatori au fost delimitate 4 circumscripții electorale: Vișeu, Sighet, Câmpulung și Teceu ■

Deputat Orest Vasile Ilniczki

S-a născut în 1877 în Peri. A ocupat funcția de notar cercual în Plasa Hust și apoi deputat în primul parlament al României Mari, calitate în care a dat citire unei declarații în numele poporului rutean din Maramureș, care „dorește și cere să se ia toate măsurile necesare pentru a fi anexat definitiv conform liniei demarcaționale de azi, pentru totdeauna la România Mare” ■

Senator Alexandru Anderco, un donator generos

Pentru nevoile Maramureșului, deputații de atunci făceau donații personale. Este și cazul lui Alexandru C. Anderco, așa cum reiese din memoriile lui Ilie Lazăr: „După această alegere și manifestare entuziastă, se apropie de Vasile Chindriș marele român Alexandru Anderco Cuza, proprietar în Borșa și, în entuziasmul mulțimii, îi predă acestuia un plic, în care numai câțiva am știut că erau bancnote în valoare de 100.000 coroane, pentru cheltuielile în legătură cu organizarea românească a județului istoric Maramureș. (Țin a menționa aici că Alexandru Anderco Cuza, fiul fostului preot Anderco, s-a născut în anul 1859, când a fost proclamat Alexandru Cuza domnitor, împrejurare ce l-a determinat pe tatăl său să-l boteze cu numele de Cuza)” ■

Regele Ferdinand vorbind în fața primului parlament al României întregit

NOTE

1. Gazeta Oficială, publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și Ținuturilor românești din Ungaria, nr. 54 din 13 septembrie 1919, Sibiu, p.407, (în continuare G. Of.G. Of., op. cit., p. 414;
2. Monitorul Oficial nr. 171 din 18 noiembrie 1919, p. 9941, (în continuare M. Of.);
3. G. Of., op. cit., p. 407;
4. Ibidem, p. 424;
5. M. Of., nr. 172 din 19 noiembrie 1919, p. 9719;
6. Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 12, p. 109, col. 2-3, apud. Țineghe Cristina, Dezmembrarea Maramureșului istoric: decizii politice, reacții și consemnări în mărturii contemporane (1919-1923), Editura Centrul de Studii pentru Resurse Românești, București, 2009, p. 47.

*Mulumim pentru sprijin
Dr. Ilie Gherheș,
coordonatorul acestei ediții speciale*

Cronologia anului 1919

3/16 ianuarie 1919 – trupe ucrainiene conduse de locotenentul Vorobeț au ocupat Sighetul;

4/17 ianuarie 1919 - luptele de la podul de la Vad, de la intrarea în Sighet (dinspre Vad) și de la Cămara (Sighet), a murit sergentul Josif Gabor, iar ucrainenii au fost alungați;

15/28 aprilie 1919 – La Sighet a depus jurământul de credință față de statul român, Dr. Vasile Chiroiu, primul prefect român. El a depus jurământul pe același drapel pe care a jurat și stegarul Dr. Vasile Chindriș (în calitate de președinte al Consiliului Național Român Comitatens Maramureș) în 22 noiembrie 1918, în Piața Centrală din Sighet, în fața celor peste 5.000 de români adunați pentru a hotărî delegații pentru Marea Adunare Națională din Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

30 aprilie 1919, ora 11, a avut loc ședința festivă convocată de prefect pentru a se depune jurământul de către funcționarii de la comitat (județ) și de la oraș;

- Niciun străin n-a depus jurământul, iar fostul viceprefect Iosif Szabo a motivat că „nu-și pot încălca jurământul față de statul maghiar”;

noiembrie 1919

- Primele Alegeri parlamentare din România Mare. Scrutinul, primul bazat pe principiul votului universal, s-a desfășurat în prima decadă a lunii noiembrie 1919 – în zilele de 2, 3 și 4 noiembrie pentru alegerea Adunării deputaților și în zilele de 7, 8 și 9 noiembrie pentru alegerea Senatului;

13 decembrie 1919 – Declarația lui Oreste Ilniczky, deputatul rutenilor din Maramureș, ales în circumscripția Hust, privind loialitatea față de statul român ■